

Araştırma Makalesi-Research Article

SİYASAL DİLDE METAFOR KULLANIMI: DEVLET BAHÇELİ'NİN ÖRNEK METİNLERİNİN SÖYLEM ANALİZİ

Süleyman GÜNGÖR*

ÖZ: Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, konuşmalarında ve yazılı metinlerinde metaforları yoğunlukla kullandığı dikkat çekmektedir. Bu durum, Bahçeli'nin farklı zamanlarda ve nitelikte toplantılarda yapılmış üç konuşması ile bir yazılı basın açıklaması üzerinden nitel araştırma yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Bu metinlerde metafor, benzetme, mecaz ve nitelemeler tespit edilerek bunların Bahçeli'nin siyasal söylemine katkıları araştırılmıştır. Bahçeli'nin metinlerinde metaforik unsurları bilinçli olarak kullandığı gözlenmiştir. Kullanılan retorik araçlarının, Bahçeli'ye geleneksel sözlü kültürün anlatıcısı rolü kazandırırken soyut kavramların somutlaştırılması sonucu söylemini de güçlendirdiği görülmüştür. Bu bağlamda, metaforlar ile kastedilen anlamın çerçevesinin belirlendiği ve yanlış anlaşılma ihtimalinin azaldığı tespit edilmiştir. Bahçeli, değer yargılarını ve gündemine aldığı konuya ilişkin duygularını muhataplarına metaforik bir dille ifade etmektedir. Bahçeli, milliyetçi bir lider olarak toplumun kültürel kodlarına atıflar yapan dil ve üslup tercihi ile millî kültür mirasını temsil etmektedir. Partisinin propaganda sunucusu olarak Bahçeli'nin bu üslubu, seslendiği halka içlerinden birisi olduğu mesajını vermesini de sağlamaktadır. Bahçeli'nin siyasal söylemindeki dil ve üslubu, metinlerin görece uzun cümlelerden

* Doç. Dr., Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, drsgungor@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6975-4930.

oluşmasına yol açmıştır. Ancak Bahçeli, fikri ve ideolojik analizleri ile olgusal durumları aktarırken kelimeleri birincil anlamlarında kullanmakta ve daha kısa cümleler kurmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Söylen, Politik Dil, Metafor, Devlet Bahçeli.

USING METAPHORS IN POLITICAL LANGUAGE: DISCOURSE ANALYSIS OF DEVLET BAHÇELİ'S EXAMPLE TEXTS

ABSTRACT: It has been aroused that metaphors are used frequently in his speeches and texts by Devlet Bahçeli, the leader of The Nationalists Movement Party (MHP). That phenomenon has been analyzed by qualitative analysis method through three speeches delivered in different terms and kinds and one press release. The metaphors, tropes and similes in these texts have been identified in order to analyze their contributions to his political discourse. It has been determined that his use of metaphors is not accidentally unlike deliberately. Means of metaphors by Devlet Bahçeli, made him the narrator of the oral culture. At the same time, it has been observed that his power of discourse is more effective by means of concretizing abstract concepts. In this respect, by the medium of using metaphors, frame of the intended meaning has been determined and likelihood of misunderstanding has been decreased. Devlet Bahçeli expresses his value judgements and feelings regarding his agenda to his audience and readers through a metaphoric dialect. As a nationalist leader, he represents the heritage of national culture by preferring a language and wording which refer cultural codes of the society. That wording Bahçeli uses as the chief canvasser of his party ensures him to give the society the message that he is one of them. The language and wording of his political discourse lead to long sentences in his speech and texts. However, while conveying his ideological and intellectual analysis and factual situations, he would rather use short sentences with the primary meaning of words not the metaphoric ones.

Keywords: Discourse, Political Language, Metaphor, Devlet Bahçeli.

GİRİŞ

Söylen kavramı, başlangıçta dilbilim alanında kullanılmaya başlayıp zamanla siyaset ve iletişim alanlarına da yayılarak kulla-

nımı genişlemiştir. Bununla birlikte farklı tanımlamalar da yapılmıştır (Gür, 2013, s. 100). Bu çalışmada, söylem kavramı hatip ya da yazarın görüş, tutum ve yaklaşımını açıklayan ve bir metinde bunları ortaya koyan dilsel yapılar şeklinde kullanılmaktadır. Bu anlam daraltmasıyla birlikte dilsel yapıların dışında söylemin bir görsel veya jest ile de sergilenebileceği ve serdedilebileceği hatırd tutulmaktadır. Bir siyasal liderin (Devlet Bahçeli) söylemlerinde kullanılan metaforları anlamlandırmaya yönelik bu çalışmanın kısıtlılığı ile uyumlu olarak kavrama verilen anlamın altının çizilmesi yerinde olacaktır.

Siyasal söylem, siyasal alanda tutum sergileyen her birey açısından söz konusudur. Bununla birlikte lider konumundaki kişilerin söylemleri mahiyeti gereği sosyal ve siyasal etkileri daha geniş olduğu için dikkat çekmektedir. Siyasi parti genel başkanları, parti teşkilatının üst yönetici rollerinin dışında partilerinin birincil temsilcisi durumundadır. Dolayısıyla sözleri ve eylemleri partilerine mal edilmektedir. Siyasi parti genel başkanları kamuoyuna seslenirken hem içinde bulunulan olaylar ve ortamı (çevre) hem partisinin görüş ve tavırlarını (kendi) hem de diğer partilerle ilgili değerlendirmelerini (rakip) ifade etmektedir. Partilerin kamuoyuna seslenme için özel olarak görevlendirdikleri sözcüleri bulunsa da doğrudan genel başkanların yaptıkları açıklamalar daha belirgin yankı uyandırmaktadır. Partilerin siyasal etkinlikleri, seçimler için yapılan kampanya dönemlerinin taşıyıcı omurgası olması yanı sıra parti listesinden seçilen milletvekilleri, belediye başkanları ve yerel yönetim meclis üyelikleri aracılığıyla seçim arası dönemlerde düşüncelerini uygulamaya geçirmeye veya siyasal kararları etkilemeye çalışırlar. Ayrıca aynı siyasal düşünce ve programı onaylayan kişilerin birleşme çatısı durumundadır. Bu işlevi dolayısıyla sürekli faal olan il ve ilçe teşkilatları bulunmaktadır.

Devlet Bahçeli, Milliyetçi Hareket Partisi’nin (MHP) Genel Başkanı ve Cumhuriyet’in kurucu taraflarından birisidir. Bunun dışında Bahçeli selevi Alparslan Türkeş gibi MHP kurumsal yapısının dışına taşan bir etki alanına da sahiptir. Bahçeli sadece MHP Genel Başkanı değil Ülkücü Hareketin de lideridir. Bu rol ve etkinlik hem iç politikada ona, partisinin seçmen desteğinden ve seçilen

partililerin sayısına bağlı olan biçimsel siyasi ağırlığını aşan bir etki gücü vermektedir. Türkeş için kullanılan “Başbuğ” unvanı kullanılırken Bahçeli için “Bilge Lider” yerleşmiş bir hitap haline gelmiştir. Temsil ettiği ideolojiyle de uyumlu olarak MHP Genel Başkanı, ülke sınırlarını aşacak şekilde Türk milliyetçilerinin lideri durumundadır.

Bahçeli'nin konuşma, yazılı açıklama veya sosyal medya paylaşımlarına yansıyan ve onu diğer parti genel başkanlarından ayıran belirgin bir dil, üslup ve anlatım farklılığı gözlenmektedir. Özellikle niteleme, benzetme, eğretileme ve mecazların yoğun kullanılmasından yola çıkarak metaforik unsurların metne ve Bahçeli'nin siyasal söylem ve üslubuna katkıları incelemeye değer görünmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde yönetime ilişkin açıklamalar yapıldıktan sonra ikinci bölümde metafor kavramına daha yakından bakılmıştır. Bu aşamada, dilbilim, retorik ve belagat alanlarına taşmadan siyaset bilimi çerçevesinde kalınma ihtiyacı özellikle vurgulanmıştır. Üçüncü bölüm Bahçeli'nin seçilen metinlerinde Bardin'in yıldız falı analizinden hareketle söz varlığı tespit edilmiştir. Dördüncü bölümde metinlerdeki metafor örnekleri bağlamları ile birlikte ele alınarak siyasal söyleme katkıları açısından yorumlanmıştır. Beşinci bölümde bütün bulgular üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Nihayet yapılan yorumlardan ulaşılan sonuçlar ortaya konulmuştur.

1. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada öncelikle Bahçeli'nin söylemlerindeki bazı üslup özelliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede söylemin kaynağı olan MHP Genel başkanı bir “yazar” ve söylemin özellikleri de yazarın üslubu olarak ele alınacaktır. Dilbilimcilerin üslup çalışmalarındaki amaçları eserden yazara ya da yazardan esere gidebilmek (Coşkun, 2010, s. 82) şeklinde gösterilmektedir. Bu çalışmanın amacı, siyasal söylemi taşıyan metin ve söyleyen siyasal liderin dil ve üslubuna ilişkin betimleyici tespitler yapabilmektir. Akademik yazın incelendiğinde edebiyat dışında genel olarak metafor araştırmaları, belirli bir konuya ilişkin belirlenen bir araştırma

grubunun kullandığı metaforların tespiti ve değerlendirmesini yapma eğilimindedir. Bu çalışma, siyasal söylemde ve bir siyasal liderin söyleminde metafor unsurlarının tespiti ve metaforların siyasal söyleme özel katkısının izlenmesi açısından bir girişim niteliğindedir.

Nitel araştırma yöntemlerinden söylem analizi kullanılan bu çalışmada, metaforun edebî sanat ve söylevin edebî tür olduğunu göz önünde tutularak dil bilimcilerin araştırmalarından yararlanılsa da üslup unsurları takip edilirken siyaset bilimi çerçevesinde kalmaya özen gösterilmiştir. Bunun için konuşmacının bir politikacı ve siyasal parti genel başkanı olduğu ve konuşmalarının siyasal temsil ve propaganda aracı olduğu gerçeği sürekli olarak göz önünde tutulmuştur.

Devlet Bahçeli tarafından üretilen metinlerin üslup unsurları, söylemin sergilendiği bağlam göz önünde tutularak incelenmiştir. Çünkü Gür’ün de belirttiği gibi sosyal ortam, zaman ve mekân bağlamının ortaya konulması çözümlemenin geçerlik ve güvenilirliğini doğrudan etkilemektedir. Diğer taraftan konuşmacı da, söylemini somut bağlamda ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bir siyasal söylemi anlama ve yorumlama sürecinin sosyal, siyasal ve iletişimsel bağlamı göz önünde tutması, söylemin özgün bütünlüğünün korunmasına katkı sunmaktadır (Gür, 2013, s. 190-191). Bağlamından kopmadan yapılan bir analiz, söylemin kurduğu kendi gerçekliğini (Kantar, 2016, s. 186) tespit etmek açısından önemlidir.

Devlet Bahçeli’nin siyasal söyleminde özellikle metafor kullanımını ve bu üslup unsurunun siyasal mesaja katkılarını araştırmak üzere, farklı nitelikte metinlerin incelenmesi yoluna gidilmiştir. Bir açık hava toplantısı örneği olarak metnin daha titizlikle hazırlandığı varsayımından hareketle 7 Ağustos 2016 tarihinde Yenikapı’da iktidar ve muhalefet partilerinin birlikte katıldığı “Demokrasi ve Şehitler Mitingi”ndeki konuşma (Bahçeli, 2016) seçilmiştir. Salon toplantısı örneği olarak MHP’nin kuruluşunun 50. yılı münasebetiyle 9 Şubat 2019 tarihinde Adana’da düzenlenen kutlama programında yapılmış konuşma metni (Bahçeli, 2019) tercih edilmiştir. Bunların yanında 1 Aralık 2020 tarihli, bu çalışmaya başlandığında yapılmış son Meclis Grup toplantısı konuşması (Bahçeli, 2020) ile 11 Ocak

2021 tarihli yazılı basın açıklaması (Bahçeli, 2021) metinleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu metinler resmî olarak MHP tarafından yayımlanan şekli esas alınarak doküman analizine tabi tutulmuştur.

Siyasal liderlerin hangi ortamda söylesen söyleyin bütün demeç ve konuşmalarının genel kamuoyuna ulaştığı gerçeği göz önünde tutulmakla birlikte, seçilen bu dört metin, hem somut olarak hitap edilen kitlenin hem de konuşmaların bağlam ve yapıma gerekçelerinin farklılığı dolayısıyla seçilmiştir. Konuşma metinlerinin yanında bir de yazılı basın açıklaması analize konu edilerek Bahçeli'nin sözlü ve yazılı metinlerini karşılaştırma imkanı elde edilmiştir.

Konuşma metinleri benzetme, mecaz ve niteleme içeren tamamlamalar açısından incelenmiştir. Metinlerin birer siyasal söylem ortamı olduğu göz önünde bulundurularak hatibin metaforik ifadeler ve nitelermeler ile metne hangi ek değerler kazandırdığı tespit edilmeye gayret edilmiştir. Bu anlamıyla değerlendirilen ifadeler öncelikle metin bütününden bağımsız olarak sonra da bütün içindeki değeri açısından bütünlüğün yeniden kurulmasıyla ele alınacaktır. Ayrıca tarafımızdan daha önce yapılmış 11 Şubat 2014 tarihindeki TBMM Parti Grubu toplantısı konuşmaları çerçevesinde dört siyasi parti genel başkanının söylemleri üzerine bir araştırmada (Güngör, 2014) elde edilen kelime hazinesine ilişkin bulgular ile burada incelenen dört metnin karşılaştırması yapılacaktır.

2. METAFOR KAVRAMI

Bir toplumda bireyler arasında iletişimi sağlayan uzlaşma temelli bir ses sistemi olan doğal dil, yapısı gereği metafora dayanmaktadır. Çünkü "metaforun özü bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir" (Lakoff & Johnson, 2005, s. 27) ve doğal dil, somut nesnelere ad verirken veya soyut düşüncelere kavram olarak bir ses dizisi belirlerken tam bunu yapmaktadır. Bir şeyi başka bir şey ile anlatmak. Bütün diller bu nedenle metaforiktir. Başka bir deyişle kurgulanmış ve o kurgu üzerinde uzlaşmaların ortak dili hâline gelmiş bir simgeler sistemidir.

Saussure, dilin toplumsal bir olgu fakat sözün bireysel bir edim olduğunu vurgularken, "konuşan bireyin, kişisel düşüncesini

anlatmak için dil düzgüsünü kullanması" ile "bu birleşimleri dışa iletmesini sağlayan anlaksal - fiziksel düzeneği" birbirinden ayırmayı gerekli görür (Saussure, 1985, s. 16). Başka bir deyişle, dilin sistemli varlığı ile onu kullanarak bir düşüncenin ifade edildiği söz dizisini birbirinden ayırmak gereklidir. Bu gereklilik bu çalışmada özellikle önem taşımaktadır. Çünkü bu çalışmanın kapsamı Türkçedeki veya Türk siyasal dilindeki metaforlar değil, Türkçe konuşan tekil bir siyasetçinin metin örneklerindeki metaforik unsurların tespiti ve değerlendirmesidir.

Mecaz, benzetme, istiare veya genel olarak metaforun edebî sanatlar arasında anılması, sadece edebî eserlerde kullanıldığı anlamına gelmez. Bu dil araçlarının doğal dilin imkânları arasında olduğu ve günlük hayat içerisinde o dili yazan ya da konuşanlar tarafından kullanıldığı aşikârdır. Söz gelimi Keklik (1990) eserinde "felsefe problemlerinin metafor yoluyla açıklanması" konusunda bolca örnek gösterilmektedir. Burada Keklik'in yaptığı metafor tanımı, bu çalışmada Devlet Bahçeli'nin metinlerinde hangi metafor unsurlarının arandığı göstermektedir: "Bir meseleyi başka bir şekilde ifade etmek sanatına metafor deniliyor; yani tabii olan bir mana ve mesele, mecazi olarak dile getiriliyor (Keklik, 1990, s. 1)." Keklik, metaforu açık ve kapalı olarak ikiye ayırmıştır. Açık metaforun kullanıldığı ifadenin içerisinde yer alan "tıpkı, gibi, adeta, nasıl ki, öyle ki, benzemektedir, mesela, yani, nitekim" gibi deyimlerle birlikte yer aldığını belirterek felsefi açıklama örneklerine başvurmuştur. Kapalı metaforu ise, şöyle açıklamaktadır:

Hiçbir metafor deyimini [yukarıdaki deyimlerden hiçbirini] ihtiva etmediği halde, yine de metafor sayılması gereken ifade şekilleri vardır. Mesela *edebiyat*'ta olduğu gibi *felsefî metinler*'de isim ve sıfat tamlamaları halinde metafor çeşitleri görülebiliyor. Nitekim *aklın ışığı* ve buna benzer deyimlerle ara sıra karşılaşmamız mümkündür. Fakat isim ve sıfat tamlamaları veya yukarıda zikredilen metafor deyimleri de bulunmazsınız bir çeşit mukayese (karşılaştırma) yoluyla da metafor yapılmaktadır (Keklik, 1990, s. 5-6).

Metafor kavramının nasıl tanımlanması ve Türkçe karşılığı üzerine tartışmalar bulunmakla birlikte bu alan girmeden, bu çalışmada benzetme, eğretileme, mecaz ve yan anlamların kullanıldığı andırma ve çağrışımlar içeren üslup unsurları metafor kapsamında

kabul edilmiştir. Siyasal söylem, söyleyenden bağımsız ve yazı gibi sabit bir yapı değildir. Söyleyenin vurgusu, cümle kurgusu ve beden dili de söylemin bir parçasıdır. Her ne kadar bu araştırmada konuşmalar bile yazılı metin olarak ele alınacak olsa da dilin konuşana bağlı ve canlı olduğunu gözeterek ilerlenecektir. Kendisi de bir metafor olan *canlılık* özelliği, “zihinde tasarlanan anlamın nesnellüğün bozarak metafora kapı açmaktadır (Ayık, 2009, s. 60-61).”

Metaforlar, yalnızca söz sanatı ve üslup süsünden ibaret olmayıp anlatımı ve anlaşılmayı kolaylaştıran, soyut kavramların dinleyenin/okuyanın zihninde somut hâle gelmesine ve başka şekilde de ifadesine yardım etmektedir (Çakmak, 2018, s. 174). Mecaz ve benzetmeler ile anlatım, konuyu somut hâle getirmeye, dinleyicilerin gözünde canlı hâle getirmeye ve anlatan ile aynı duygu veya düşünceye yoğunlaşmasına yaramaktadır.

3. DEVLET BAHÇELİ’NİN METİNLERİNDE SÖZ VARLIĞI

Bütün siyasi parti liderleri gibi MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin de söz, davranış ve tutumları kamuoyunun ilgisine açık ve takibi altındadır. Siyasal faaliyetleri kapsamında yaptığı konuşmalarını yazılı bir metne bağlı olarak yaptığı bilinmektedir. Bu sebeple MHP internet sayfasından erişilen konuşma metinlerinin bir nutkun yazıya aktarılması değil de okunan bir yazı olması Bahçeli’nin konuşmalarını doküman analizi yoluyla incelemek için oldukça uygundur.

Bahçeli’nin metinlerinde metafor kullanımına ilişkin aramaya başlamadan önce, konuşmalarını oluşturan kelime hazinesini tespit etmek ve önceden yapılmış bir araştırmada elde edilen bulgularla karşılaştırmak öğretici olabilir. Bahçeli’nin konuşmalarındaki kelime çeşitliliğini yani kullanılan kelime hazinesinin büyüklüğünü tespit etmek için daha önce siyasi parti liderlerinin grup konuşmaları üzerinde yapılan bir çalışmamız için uygulanmış olan metindeki tüm kelimelerin sayısının (O) farklı kelime sayısına (V) oranı (O/V) formülü kullanılmıştır. Söz konusu formül Bardin tarafından yıldız falı metinlerinde cümle ve kelime analizi için üretilen çözüm-

lemenin Türkçenin cümle ve kelime yapısına uyarlanarak kullanılmıştır (Bilgin, 2006, s. 68-69; Güngör, 2014, s. 741). Bu formül, yazarın mesaj taşıyan sözlerinde farklı kelime kullanma düzeyini göstermektedir. Buna göre (O/V) oranı 1'e yaklaştıkça yazarın daha çok sayıda farklı terim ile metni oluşturduğu söylenebilir.

Konuşma metinleri bu formüle uygulanırken belirli bir tarihi ifade için kullanılanlar dâhil rakamlar sayım işleminin dışında tutulmuştur. Konuşma süresinde ve yazılı metnin kelime miktarında yer işgal etmiş olsa bile kelime zenginliği olarak görülmemesi gerektiği düşüncesiyle rakamlar toplam ve farklı terim sayısına katılmamıştır. Ayrıca altı, yüz, bin gibi sesteş kelimeler için metinde rakam haricinde üstlendiği anlamlar göz ardı edilmiştir. Sayısal ifadelerden yalnızca "bir" sözü takvimde olduğu gibi doğrudan "1" rakamı için değil de sayı sıfatı olarak kullanılmışsa hesaba katılmıştır.

Tablo 1- Devlet Bahçeli'nin metinlerinde kelime çeşitliliği oranı

	Hesaba katılmayan rakamsal ifade	Toplam terim sayısı (O)	Farklı terim sayısı (V)	O/V
Yenikapı Mitingi (7 Ağustos 2016)	42	1577	845	1,87 ¹
50. Yıl Töreni (9 Şubat 2019)	107	4666	1871	2,49
Grup Konuşması (1 Aralık 2020)	44	2926	1419	2,06
Yazılı Açıklama (11 Ocak 2021)	43	918	567	1,62
Ortalama	59	2521,75	1175,50	2,15

¹ Kantar tarafından yapılan bir çalışmada, Yenikapı Mitinginde konuşan üç siyasi parti genel başkanının metinleri Bardin'in yıldız falı analizine tabi tutulmuştur. Liderlerin konuşmalarının karşılaştırması bakımından değerli olan bu çalışmada söz varlıklarının "doluluk" değerlendirmesi farkından kaynaklanabilecek sayısal farklılık olsa bile Bahçeli'nin O/V oranı tarafımızdan bulunan 1,87 rakamına yakın şekilde 1,82 olarak tespit edilmiştir.

TBMM’de grubu bulunan parti genel başkanlarının 11 Şubat 2014 tarihinde kendi partilerinin Grup Toplantısında yaptıkları konuşmalarda kullandıkları kelime hazinesi tarafımızdan şu şekilde tespit edilmişti²:

Tablo 2-Parti Genel Başkanlarının metinlerinde kelime çeşitliliği oranı

Konuşmacı	Hesaba katılmayan sayı ve tarih	Toplam terim sayısı (O)	Farklı terim sayısı (V)	O/V
Devlet Bahçeli	154	4037	1484	2,72
Selahattin Demirtaş	220	4707	1048	4,49
Recep Tayyip Erdoğan	253	5119	1157	4,42
Kemal Kılıçdaroğlu	212	3363	797	4,22
Ortalama	210	4306	1131	3,81

Tablo 2’de yer alan 2014 konuşmalarında sadece rakamsal ibareler değil tarih belirtmek için kullanılan ay ve gün adları da sayıma katılmamıştır. Dolayısıyla Tablo 1 ve 2 arasında uygun bir karşılaştırma yapılamayacaktır. Ancak Bahçeli’nin diğer genel başkanlardan daha çok kelime çeşitliliğine başvurduğu gözlemi hatırlatılabilir (Güngör, 2014, s. 77). Bu çalışmada ele alınan metinlerden hareketle Tablo 1’de görüldüğü üzere Bahçeli’nin (O) sayısı az olan metinlerde (O/V) oranı düştüğü için kısa metinlerde görece daha zengin bir kelime hazinesini kullandığı söylenebilir.

4. DEVLET BAHÇELİ’NİN METİNLERİNDE ÜSLUP VE METAFOR KULLANIMI

Metin, doğal dilin aracılığıyla iletileri taşıyan ve söylemin somutlaştığı bir nesne (Güngör, 2014, s. 71) olarak kabul edilerek MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin sözlü ya da yazılı metinleri

² TBMM’de grubu bulunan partilerin aynı gün gerçekleşen toplantılarında Genel Başkanlarının konuşma metinlerini karşılaştırmak için tarafımızdan yapılan hesaplama göre ortaya çıkan dil zenginliği verileri (Güngör, 2014, s. 76-77)’de yer alan iki tablodan alınmıştır.

ele alındığında ilk göze çarpan özellik olarak tanımlayıcı ve tarif edici bir dil kullandığı söylenebilir. Yani bir terimin metinde kullanıldığı anlam sınırını belirginleştirecek niteliklemlerle birlikte yer alması sıklıkla görülmektedir. Örneğin Yenikapı Miting konuşmasında yer alan

Türk vatanını çekemeyen (I), üzerine çöreklenmek isteyen (II), milletimizin varlığından rahatsız olan (III) ne kadar kanı bozuk olan (IV) çevre (Ö) varsa FETÖ'nün sırtını (N) sıvazladı (1), eline (N) silah (N) tutuşturdu (2).

cümlesinde I, II, III ve IV diye numaralandırılan vasıfları taşıyan 'çevre' öznesi (1) ve (2) numaralı iki eylemi gerçekleştirmektedir. "FETÖ'nün sırtını", "eline" ve "silah" ibareleri de nesne durumundadır. Bahçeli'nin bu cümlesinde 'çevre'nin nitelikleri ayrıntılı şekilde gösterilmektedir. FETÖ ise cümlede eylemin nesnesi olarak Bahçeli tarafından sözün akışı içinde edilgen bir durumda sunulurak aşılanmaktadır.

Yenikapı Mitingindeki şu cümle de Bahçeli'nin söyleminde açıkça tanımlayıcı olma ve nitelermeye verdiği önemi göstermektedir:

İblise ruhunu satan bu vaiz, Müslüman görünümlü bu voyvoda; vandallıkta, ihanette Türk ve Türkiye düşmanlığında doruğa çıktı, fitne ve münafıklıkta rekorlar kırdı.

Hakkında konuştuğu FETÖ liderinin göstereni olarak eski mesleğine (vaiz) gönderme yapılırken "iblise ruhu satan" ve "Müslüman görünümlü voyvoda" denilerek mesleği ile uyumsuzluk da vurgulanmaktadır. Voyvoda, Osmanlı İmparatorluğu dönemi Eflak ve Boğdan beylerine verilen unvandır ancak bu cümlede "kazıklı voyvoda" lakabıyla tarihe geçen zalim bir voyvoda çağrıştırılmış ve bu çağrışımı pekiştirmek için "vandallık" ibaresi kullanılmıştır. FETÖ'nün kullandığı dini terminolojiyi de "iblise ruhunu satan", "Müslüman görünümlü" ve "münafık" nitelermeleri ile yıkılmaktadır. Bu "vandallık", "ihanet" ve "Türk ve Türkiye düşmanlığı"nın olabileceği en ileri durum olarak görülmektedir. Bunu da bir dağın zirve noktasına benzeterek "doruğa çıkmak" ve "rekorlar kırmak" mecazları ile ifade etmektedir. Hatta rekor yerine rekorlar denilerek bu durumun birçok kere gözlemlendiği de söylenmiş olmaktadır.

Millî birlik ve toplumsal huzurumuzu baltalamak (I), mazisi asırlara dayanan kardeşlik bağlarımızı budamak (II), devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü dinamitlemek (III) isteyen meşum odakların melun oyunları gizlenemeyecek ölçüde ortadadır.

Yukarıda yer alan ifade Bahçeli'nin yazılı açıklama metninin ilk cümlesidir. Okuyucuya daha sözün başında, haberdar etmek istediği tehdidin niteliklerini belirtirken, kendi bakış açısına daveti de söylemeden dile getirmektedir. Bahçeli numaralandırılan her bir yan cümle içerisinde 'oyunları' kuran 'odakların' hedeflerini belirtmektedir. Bu 'oyunları'n "gizlenemeyecek ölçüde" ortada olduğunu kesin bir bilgi vurgusuyla ifade ederek okuyucuyu bu gerçeği kendisiyle birlikte tespit etmeye davet etmektedir. "Baltalamak", "budamak" ve "dinamitlemek isteyen" odakların vasfını "meşum" olarak belirliyor ve bunun oyunlarını "melun" sıfatıyla sunuyor. Bahçeli'nin cümlesinde özne görevini üstelenen "odakların oyunları" isim tamlamasına Türk dil bilgisinde "belirtili isim tamlaması" denilmektedir. Bununla Türkçenin doğallığı ile Bahçeli'nin cümlesi hem "odaklar" hem de "oyunlar" hakkında "ortadadır" iddiasını kendi içerisinde ispatlamaktadır. Yazar iddiasını güçlendiren bir cümle kurmuştur. Her metnin okuyucuyla kurduğu bir anlama/ anlaşılma ilişkisi açısından bakıldığında, henüz metnin başında bu kadar iddialı bir giriş, okuyucuyu ikna etmek açısından metne ve yazara avantaj sağlamaktadır. Kaldı ki Bahçeli bu cümlede yer alan I, II ve III numaralı yan cümleler sayesinde okuyucuyu kendi değerler halkasının içine almaktadır.

Sadece burada birkaç örneğini verdiğimiz metaforlara bakılarak Bahçeli'nin metinlerinde yer verdiği metaforik unsurlar, Lakoff ve Johnson'un çizdiği çerçeveye de uygun görünmektedir. Yazarlara göre (Lakoff & Johnson, 2005, s. 32) metaforik bir ifade, anlatımın metaforla ilişkili anlamının yoğunlaşmasını ve başka anlam boyutlarını gizlemesini sağlamaktır. Bahçeli'nin konuşmasında FETÖ elebaşına "gösteren" olarak kullandığı "iblise ruhu satan bu vaiz" metaforu, toplumsal saygınlık ve dindarlığına dair karine oluşturan din görevlisi mesleğinin dinleyiciler tarafından hatırlanmasını ve aslında aksine İslam'a düşman ve Müslümanlık dışı olduğunun

kavranmasını sağlamaktadır. Anlamı konuşmacının tercih ettiği boyutta yoğunlaştırırken, sözlerin taşıyabileceği başka boyutlarının geri plana itilmesine hizmet etmektedir.

Keza Lakoff ve Johnson, metaforların metne kazandırdığı anlamın “söyleyen yahut dinleyen kişinin kim olduğu, sosyal ve politik eğilimlerinin ne olduğuna” (Lakoff & Johnson, 2005, s. 35) göre somutlaştığını belirtmektedir. Milliyetçi bir siyasal lider olan Bahçeli, bu olgusal gerçekle uyumlu olarak metinlerinde yer alan “millî birlik”, “kardeşlik bağları” veya “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” vurgularını yaparken, dinleyicilerini bu kavramları tehdit eden “meşum odakların melun oyunları” konusunda uyarıcı ve ihtilaftan uzak bilgilendirici bir berraklık alanına çekmektedir.

Lakoff ve Johnson (2005, s. 35) metaforik kavramlar ile “düşünmenin ve konuşmanın gündelik harfiyen konuşma ve düşünme tarzlarının menziline ötesine figüratif, poetik, renkli, yahut düşsel düşünce ve dil diye adlandırılan dilin menzili istikametinde genişletilebilir” derken tam da bazı metaforların Bahçeli’nin metinlerine kattığı şiirselliği anlatmışlardır. Bahçeli’nin TBMM Grup konuşmasında yer alan

Tarih gözlerini açtı, coğrafya uykusundan uyandı, Türklük ihtişamlı mazinin iradesiyle kutlu bir istikbalin muhteşem rotasını çizdi. Geriye çark yoktur, bu yoldan dönüş yoktur, mücadeleden taviz yoktur (Bahçeli, 2020).

cümleleri buna örnek gösterilebilir. Bahçeli, tarih ve coğrafya kavramlarını canlandırırken, dinleyiciyi kurgusal/düşsel bir atmosfere taşımaktadır. Türklük kavramını da analiz edip yön çizen bir akıl ile donatmıştır. Bu canlandırma kurgusu içine çektiği dinleyiciye “geriye çark yoktur” sözüyle bir siyasal lider olarak hareket yönünü de göstermektedir.

Yazarların “bir kültürdeki en temel değerler o kültürdeki en temel kavramların metaforik yapısıyla tutarlılık içinde” olduğu gözlemi, Devlet Bahçeli’nin metaforları için de geçerlidir. Örneğin Yenikapı Mitinginde kullandığı “Türk vatanını çekemeyen, üzerine

çöreklenmek isteyen, milletimizin varlığından rahatsız olan ne kadar kanı bozuk olan çevre varsa FETÖ'nün sırtını sıvazladı, eline silah tutuşturdu." cümlesinde "çöreklenmek" mecazı ile FETÖ ve ona destek veren çevreler yılanı benzetilmiştir. Sadece bu mecazın kullanımı ve yılanın sevimsiz ve tehlikeli bir hayvan olması çağrışımı, açık bir benzetme yapmasını gereksiz kılmıştır. Aynı cümlede "kanı bozuk" metaforu da ihanet ve düşmanlık düşüncesini dinleyiciye aktarmak için Devlet Bahçeli'ye yeterli görünmüştür. Metaforları tercih ederken ve kullanırken Bahçeli'nin, Türkçenin ve Türk kültürünün bütünlüğü ile tutarlı görüldüğü söylenebilir. Metinlerin konuşma olsa bile, yazılı hazırlandığı düşünülürse, bu uyum ve tutarlılık Devlet Bahçeli için bu kültür çevresinin bir parçası olmanın doğallığı ya da bilinçli bir seçimin sonucu olarak değerlendirilebilir. Her iki ihtimal de dinleyici/okuyucu açısından mesajın sınırlarının kesinliği sonucunu değiştirmemektedir. Bu tutarlılık ve içinde bulunduğu kültürel değerlerle uyumlu olması, Bahçeli'nin konuşmalarındaki mesajları billurlaşmış şekilde sunmasını sağlamaktadır. Devlet Bahçeli'nin "Bilge Lider" (Gültekin & Gültekin, 2019) olarak anılmasında Türk dili ve kültürüyle tümüyle uyumlu olmasının payı olup olmadığı ayrıca incelenebilir.

Siyasal parti genel başkanlığı yanı sıra Türk milliyetçiliği fikir akımının liderliğini yürüten Bahçeli'nin konuşmalarında bu iki rol arasında çelişki veya bocalama gözlenmez. Aksine Devlet Bahçeli, "düşünce sisteminin kaynağını hayatta bulan" (Möckel, 1998, s. 556) bir düşünür olarak dinginliğini yansıtmaktadır.

Bahçeli'nin metinlerini tarih sırasına göre ele alıp mecaz, benzetme ve nitelermeler bütünü anlamında göze çarpan metaforları belirleyerek siyasal söyleme katkıları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

4.1. Yenikapı Mitingi Konuşması

7 Ağustos 2016 tarihinde yapılan Yenikapı Mitingi, 15 Temmuz darbe girişimine karşı "Demokrasi ve Şehitler Mitingi" adıyla iktidar ve muhalefetin birlikte katıldığı bir devlet organizasyonu şeklinde gerçekleşmiştir. Mitingde sırasıyla MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hulûsi Akar, Başbakan Binali Yıldırım,

TBMM Başkanı İsmail Kahraman ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan birer konuşma yapmışlardır. Mitingde demokrasi dışı her türlü kalkışmaya millet olarak karşı çıktığı gösterilirken bu tavrın siyasal partiler arasındaki tartışmaların üstünde bir uzlaşmaya dayandığı sergilenmiştir (Al Jazeera, 2016).

Devlet Bahçeli, konuşmasına “Büyük Türk Milleti” hitabıyla başlamıştır. Bu seslenişle miting meydanını dolduran tahmini 5 milyon kişilik topluluğu “Türk Milleti”nin somut görünümü olarak işaret etmiştir. 15 Temmuz gecesi darbe girişimini durduran millî refleksi, “15 Temmuz’da tankın önüne millî vicdan dikildi. 15 Temmuz’da mütecaviz ve melun girişime millet dur dedi.” diyerek miting meydanındaki toplulukla özdeşleştirmiştir. “Mutluyum, çünkü millet burada, irade burada, inanç burada, bükülmez bilek, eğilmez baş, yenilmez millî kudret burada, bu meydandadır.” sözleriyle de millet ile özdeşleştirmiştir. Bu özdeşliği doğrudan da ifade etmiştir: “Ateşe, kine, nifaka kafa tuttunuz, ihanete bu aziz vatanı dar ettiniz. Çünkü siz Türk milletisiniz.” Yenikapı Miting Meydanındaki ve ülkenin her şehrinde meydanlarda toplananları “Anımız birdir, adımız birdir, atımız birdir; biz Türk milletiyyiz.” sözleriyle Türk milleti bütünü olarak tanımlamıştır.

Bahçeli bu konuşmasında, Türk milletinin her ferdi arasındaki ilişkiyi “kardeş” metaforu ile tarif etmektedir. Konuşmasının başındaki selamlama kısmında söylediği “Yurdumun her köşesinden gözü kulağı burada olan kardeşlerimi bağırma basıyorum.” cümlesi, metnin arasında hitap sözü olarak “Değerli kardeşlerim” demeyi tercih etmesi dikkat çekicidir. Yukarıda belirtildiği gibi, “Büyük Türk Milleti” diye hitap ettiği kitleyle kendisi arasındaki duygusal bağı kardeşlik ilişkisine benzeterek ifade etmiştir.

15 Temmuz gecesinde ve sonrasında halkın gösterdiği tavrı “kardeşliği inançla savundunuz.”, “Hangi millet ve vatan sevdalısı kardeşim olanları hazmedebilirdi?” ve “15 Temmuz’da şehit olan 239 kardeşimizin sımsıcak kanı toprakla buluşmuş, Anadolu’nun ebedi Türk yurdu olduğunu, bölünmeyeceğimizi, parçalanmayacağımızı adeta tescillemiştir.” sözleriyle överken kardeş metaforuna başvurmuş ve “kardeşim” vurgusuyla kendisini de bu bütünün bir parçası kabul ederek hitap ettiği kitleyle kendisini aynılaştırmıştır.

Engellenen işgal girişiminin dışında gelecekte de ülkenin varlık ve güvenliğini “kardeşlik” metaforu ile teminat altında gördüğünü dile getirmiştir:

Millî birlik ve kardeşliğimiz sağlam kaldığı, hatta sürekli tahkim edildiği sürece hiçbir çıldırmış, hiçbir hayâsız ve vicdansız Türkiye’ye saldırmayı aklından bile geçiremeyecektir.

Türk milletinin üyesi bireylerin arasındaki bağı “kardeşlik” olarak gösteren Bahçeli’nin temel mesajı olarak aynı ailenin birbirinden vazgeçemez parçaları olduğunu vurgulamaktadır.

Türkçe Sözlük’te “kardeş” kelimesinin ilk anlamı “aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı” (TDK, 2019, s. 1325) şeklindedir. Metafor olarak kardeş nitelmesi, bu kelimenin sözlük anlamına benzeterek seslenen kitlenin arasında reddedilemez ve vazgeçilemez bir bağı varlığını ifade etmektedir. Aynı zamanda bu nitelermeyi yapan kişinin bir siyasal parti lideri olmasıyla, kitlenin içerisindeki siyasal tartışmaların “kardeşlik” bağına koparamayacağını ve liderin de toplumsal statü farkını aradan kaldırıp kendisini kitlenin bir ferdi olarak gördüğünü dile getirdiği düşünülmelidir.

Devlet Bahçeli, Yenikapı Mitingi konuşmasında 15 Temmuz olayını ve faili olan FETÖ değerlendirmesini ve bu ikiliye yüklediği anlamları metafor kullanarak dile getirmiştir. Bahçeli, öncelikle yakın tarihten iki işgal olayını hatırlatır ve 15 Temmuz’da yaşanan bunlara benzetir: “15 Mayıs 1919’da İzmir işgal edilmişti. İstanbul, 16 Mart 1920’de işgale uğramıştı. Biliniz ki, 15 Temmuz yeni bir istila denemesi, yeni bir kıyım ve yıkım hamlesiydi. Mondros’ta çerçevesi çizilip Sev’de dayatılan imha planları 15 Temmuz’da yenden gün yüzüne çıkarıldı.”

Türk ordusunun içine sızan FETÖ üyelerini kastederek “zalimler, hainler, emperyalizmin maşaları bu defa Türk askeri kılığına girdiler.” cümlesiyle onları “Türk askeri kılığı” kullanan “zalim”, “hain” ve “emperyalizmin maşası” olarak nitelmiştir. FETÖ elebaşının kamuoyuna mal olmuş özellikleri ve davranışlarını öne çıkararak

Alim ve hoca görünümlü bir terörist, sığındığı Pensilvanya'dan estirdiği beddua seanslarıyla, nefret söylemleriyle, öfke nöbetleriyle çetesine, cinayet örgütüne Türkiye'ye vurun emri verdi.

sözleriyle de 15 Temmuz olayının onun tarafından başlatıldığını dile getirmiştir. FETÖ liderinin sadece "alim ve hoca" imiş gibi görüldüğü, ABD'ye "sığındığı" ve kendisinden emir alan yapının da "çete" ve "cinayet örgütü" olduğunu vurgulamıştır. Bahçeli, dini cemaat görünümlü bu örgütün lideri olan Fetullah Gülen'in vaiz geçmişini de hatırlatarak, bu kişinin görüntüdeki saygınlıktan ve Müslümanlıktan uzak olduğunu da dinî metaforlarla ortaya koymuştur: "İblise ruhunu satan bu vaiz, Müslüman görünümlü bu voyvoda; vandallıkta, ihanette Türk ve Türkiye düşmanlığında doruğa çıktı, fitne ve münafıklıkta rekorlar kırdı."

Ayrıca Bahçeli, 15 Temmuz olayını "Bugün yaşadıklarımızın kökü geçmişte, derinlerdedir. Türklüğe karşı bin yıldır sinmiş husumet saklandığı yerden yeniden doğrulmuştur. Bu tam bir hesaplaşmadır." şeklinde tanımlamaktadır. Bu hesaplaşmanın karşı tarafını temsil eden FETÖ için "Haçlı emellerinin taşıyıcılığını yapan" "kuzu postuna bürünmüş kripto canavarlar" benzetmelerini kullanmıştır. Bahçeli, Türklerin Batı karşısındaki tarihi zaferlerini sayarak "Tarihi Şark Planı'nın hissedarları_FETÖ'yü Türk milletine saldırttı." diyerek "15 Temmuz FETÖ darbe teşebbüsü"nü tarihî bir çerçevede konumunu tarif etmiştir. Bu saldırıyı da Bahçeli metaforla tanımlar: "FETÖ Türkiye'nin kalbine nişan aldı". Buna karşı duran halkı överken "15 Temmuz'da mütevaciz ve melun girişime millet dur dedi." sözlerini kullanan Bahçeli kalıcı çözümü de şu konuşmasında gösterir: "Devleti kanser gibi sararak yok oluşumuzu projelendiren FETÖ ve efendilerini tasfiye ve telin etmekten başka yol da bulunmamaktadır. Fetullahçı Terör örgütüyle birlikte küresel güçlerin tetikçiliğini yapan diğer cinayet ve ihanet çetelerinin kökünü hep birlikte kurutmak zorundayız."

FETÖ'nün devlet kurumları içerisindeki yapılanmasını "Devleti kanser gibi sarmak", yaptıkları işi "küresel güçlerin tetikçiliği" metaforu ile anlatan Bahçeli, alınacak önlemleri ise bahçedeki zararlı bitkilerin ayıklanmasına benzeterek bir daha yeşermesine fırsat vermemek üzere "kökünü kurutmak" metaforuyla özetlemiştir.

4.2. MHP'nin 50. Yılı Kutlama Töreni Konuşması

Analiz edilen konuşmanın bağlamını belirginleştirmek için kısaca 50. Yılı kutlanan olayı hatırlamak yerinde olacaktır. Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının 1966 yılında yönetimine geldikleri Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin (CKMP) adı, amblemi ve programını değiştirdikleri 9 Şubat 1969 tarihinde Adana'da yapılan Büyük Kurultayın 50. yıldönümünde yine Adana'da MHP Genel Merkezi tarafından bir kutlama programı yapılmıştır. MHP, siyasal parti olarak öncesinde bulunan Millet Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi ve bunların birleşmesiyle oluşan CKMP tarihini sahiplenmekle birlikte 1969 Kurultayını kuruluş toplantısı olarak kabul etmektedir. MHP'nin kuruluşunun 50. Yılı'nı kutlamak için Adana'da düzenlenen bu toplantıda Genel Başkan Devlet Bahçeli bir konuşma yapmıştır.

Bahçeli, ilk cümlesi "Bir sevdadır bizimkisi, seveni fânî, sevileni bâkî, sevgisi ebedî" olan ve aynı şekilde devrik cümlelerle şiirsel bir tarzda başlayarak konuşmuştur. Bahçeli "bizimkisi" ifadesiyle, MHP'nin ideolojisi, kurumsal varlığı ve 50 yıllık tarihini göstermektedir. Aynı zamanda "bizimkisi" sözüyle dinleyenlerin tamamı ve konuşan olarak kendisini bir ve bütün olarak gördüğünü de söylemiş olmaktadır. Sevda ilişkisinde "seveni fânî" diyerek insan olduklarının ve o güne kadar ölmüş olanları da "biz" bütünü içerisinde saydığını söylerken "sevileni bâkî" ifadesi aşkın çağrışımlar taşımaktadır. Türk kültüründe "bâkî" tabiriyle ilk akla gelen kavram İslam inancındaki Allah'tır. Milliyetçi bir siyasal partide bâkî sevilen, kıyamete kadar var olması dilenen Türk milleti, Türk vatani ve Türk devleti olarak konumlandırılmaktadır. Bâkî nitelemesiyle "sevilen"e metafizik anlamlar yüklenmiş olmaktadır. Siyasal hareketi tanımlarken kullanılan sevda metaforunu anlamca doludur "sevgisi ebedî" tanımlaması da "biz" kavramı içindeki birleşenlerin seçtikleri yoldan ayrılmama duygusunu pekiştirmektedir. Bahçeli'nin konuşmasının bu pasajında MHP'yi benzettiği kavramlar: Sevda, heyecan, inanç, destan, kahramanlık, ruh, ülkü, ömür, şehadet, dua, dava, dilek, yemin. Her bir benzetmeyi de ilk cümledeki gibi mecaz ve metaforlarla güçlendirmiştir.

Bahçeli konuşmanın selamlama kısmında öncelikle “Büyük Türk Milleti”ni muhatap almış ve sonra “Selam olsun kahraman ülküdaşlarım” diyerek kendisini milliyetçi ülkücü hareketin içinde görenlere seslenmiştir. Ayrıca ülkücüleri “kahraman” sıfatıyla anması ve “ülküdaşlarım” sahiplenmesiyle anması, yapılan toplantının samimiyet duygusunu desteklemektedir. “Selam olsun davasının bayraktarı gönül erlerine” davayı bayrağa ve bu davayı benimseyenleri bayraktara benzetmektedir. Bayraktar metaforunun gösterileni için de başka bir metafor olarak “gönül erleri” denilmesi sayesinde, mistik bir çağrışımla davaya ve mensuplarına değer yüklenmektedir. Çünkü bayraktar, gönül ve er ifadelerinin her biri, geniş yan ve mecaz anlamları taşımaktadır. Bu yoğunluk aynı cümlede toplandıktan sonra, Bahçeli kadın ve erkek ülkücüler için destanlardan alınan birer nitelemeyi kullanarak onları selamlamıştır: “Selam olsun asil bozkurlara, iffet abidesi Asenalara.” Asenalar için “iffet abidesi” metaforu kadın muhataplara yönelik olarak destan kaynaklı yüceltmenin yanında yüksek ahlaki değer vurgusu taşımaktadır. Devlet Bahçeli, seslenişini toplantı salonunun dışına çıkararak partisinin siyasi ilgi alanını gösterirken şu selamlama cümlelerini söylemiştir:

Selam Olsun Türk ve İslam coğrafyalarına,
Selam olsun umudun güneşiyle ısınan, huzurun güveniyle ıslanan mazlumlara,
Selam olsun hakkı yenmiş mağdurlara, kimi kimsesi olmayan gariplere,
Selam olsun bir lokma ekmek, bir yudum su, bir sıcak yuva, biraz saadet, biraz sükûnet hasreti çeken milyonlara.

Bahçeli coğrafyaya selam verirken bir haritayı değil tarihi ve kültürel yakınlık içinde gördüğü insanları “Türk ve İslam” diye işaret ederek onları mecazen yaşadıkları yerlere seslenmiştir. Böylece partisinin Türkiye sınırlarından bağımsız olarak ilgisini ortaya koymuştur. Sonraki selamların muhatapları metaforlarla somutlaştırılmış olan “mazlumlar”, “mağdurlar”, “garipler” ve “hasret çeken milyonlar” şeklinde sayılmıştır. Bahçeli'nin metinlerinde metaforlara yüklenen en önemli işlev, soyut kavramların somutlaştırılması ve ele aldığı kavramın maddi sınırlarına görünürlük kazandırmasıdır. Selamlama sözleri bu işlevin öne çıktığı örnekler sergilemesi bakımından dikkat çekicidir.

MHP Lideri Bahçeli, konuşmasında kutladıkları yıldönümünün coşkusunu dinleyenlere aktarabilmek için metaforik anlatımı tercih etmiştir. Tarihteki Adana Kongresinden söz ederken; “Merhum Başbuğumuz 50 yıl evvel bugün, Türkiye’nin şanlı geleceği için yeni bir başlangıcı, yeni bir çağı, yeni bir Ergenekon’u müjdeliyordu.” diyen Bahçeli, şimdiki zamana kadar geçen dönemi de metaforlarla anlatmıştır: “Tohum olup ekildik, tomurcuk olup açıldık, zaman içinde filizlendik, zaman geldi çınarlaşıp 50 yıllla buluştuk. Bugün imrenilecek bir sevinci müsterih bir vicdanla yaşıyoruz.”

Bahçeli tohum, tomurcuk, filiz ve çınar metaforlarıyla özetlediği 50 yıllık süreçte yer alan kişilere şu cümlesiyle teşekkür etmiştir:

Milliyetçi Hareket Partisi’nin zorlu imtihanlarda türbedarı, kurşun gibi ortamlarda hissedarı, zulmet dolu günlerde bayraktarı, çetin şartlarda sancaktarı olan üstün meziyetli, temiz mizaçlı, halis imanlı dava arkadaşlarımla övünüyorum, şükranlarımı sunuyorum.

MHP’nin 50 yıllık mücadelesinden söz ederken “Umutsuzluğun koyu sisinde, çilelerin derin kovuğunda, birbiri ardına kurulan tuzakların çetin şartlarında haysiyet mücadelesi verdik.” cümlesinde dinleyicinin zihninde yaşadıkları zorlu şartları canlandırmaktadır.

Bahçeli, gerektiğinde başka yazarlar, düşünürler ile dini ve tarihi şahsiyetlerden alıntılar yapmış ve onların sözlerini kendi söylediklerine şahit tutmuş ya da açık benzetmelerle onların düşünce veya durumlarını ülkücülerinkine benzetmiştir. Konuşmasının farklı bölümlerinde bu şahitliklere ilişkin bazı örnekler şöyledir:

Tam 50 yıl önce sayımız azdı, ama ülkülerimiz çok büyüktü. ‘Azız diye kendimizi niçin küçümsüyoruz’ diyen Tonyukuk’un öğüdü kulağımızdaydı. ‘Aç milleti tok, az milleti çok hale getirdim’ diyen Bilge Kağan’ın engin duyusu, erdemli duruşu aklımızdaydı. Biliyorduk, inandığımız müddetçe zafer mukadderdi.

Merhum Ömer Seyfettin’in Ferman Hikâyesindeki Tosun Bey gibi cesur ve inanmış, Pembe İncili Kaftan Hikâyesindeki Muhsin Çelebi gibi vâkarlı ve onurumuza düşkündük.

Merhum Ziya Gökalp gibi söylersek, düşünmek ve söylemek kolay, fakat yaşamak, hele başarı ile sonuçlandırmak zordur.

Hız. Yusuf'u kuyuda, Hız. İbrahim'i ateşte, Hız. Yunus'u balığın kar-
nında, Efendimizi mağarada darda bırakmayan Allah'ın bizi de zorda
bırakmayacağına iman ettik.

Ziya Gökalp'in yorumuyla düşünce kalıbımıza dökülen, Mümtaz Tur-
han'dan Erol Güngör'e kadar uzanan tekâmül etmiş ve tutarlılığını ko-
rumuş fikri çizgimizin kavrayışı aynısıyla budur. Türkeş Bey'in tavsiye
ve tembihi de bu şekildedir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk diyordu ki: *'Türklük esastır. Türk medeniye-
tiyle övünmek yerindedir. Bu övünmeye layık olmak için çok çalışmak lazımdır.'*

Merhum Ziya Gökalp'in şu tarihi seslenişi fikriyatımızın vazgeçilmez
çerçevesidir: *'Vatan ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan; vatan büyük ve
müebbet bir ülkedir: Turan.'*

Merhum Cemil Meriç demiyor muydu; 'samimiyet öyle bir dildir ki kör
de görür, sağır da duyar' diye.

Merhum Dündar Taşer'in vurguladığı, duyguda, düşüncede ve hare-
kette millî olmak; millete mensubiyeti şuurla taşımak, geçmişe vefa du-
yup geleceğe karşı sorumluluk üstlenmek gerçek anlamda milliyetçilik-
tir.

Merhum Seyyid Ahmet Arvası'nın işaret ettiği gibi, insanlar, büyük ül-
kelerle şuurla hizmet ettikçe şeref kazanırlar.

Bahçeli'nin konuşmasında metaforlara yüklenen başka bir gö-
rev de güncel siyasi tartışmalarda rakipler hakkında ironi yapma-
sına hizmet etmektir. Örneğin İyi Parti'nin kurulmasıyla sonuçlan-
an parti içi tartışmalara değinirken metaforlar bu görevi üstlen-
miştir:

MHP'yi tellere asmak, tarihsel hüviyetini yok etmek, ahlaki ve fikri
omurgasını kırmak, Ülkücüyü ülküsünden ayırmak için korsan kurul-
taylardan siyasi kundakçılığa kadar her şey yaşandı. Geldiğimiz bu-
günkü aşamada İP, Kandil'e bağlandı, HDP'ye ulandı, CHP'ye dolandı,
Pensilvanya'yı çoktan dolaştı.

Devlet Bahçeli, partisinin 50. yılını kutlarken, düşünce siste-
minin temeli olan millet kavramını tekrar tanımlamış ve ardından
bu tanımın dışında kalan anlayışları da göstermiştir:

Millet aynı kültüre, aynı inanca, aynı dile, aynı maziye, aynı geleceğe
sahip insanlardan meydana gelen canlı bir organizmadır. Bu nedenle

milleti sınıfsal kompartımanlara paylaştırmak fikir ve düşünce sınırlarımızın tamamıyla dışında olmakla birlikte milli müktesebata şiddetli kastedir.

Bahçeli, değişimin hayatın kaçınılmaz bir gerçeği olduğunu belirttikten sonra değişme ve başkalaşma kavramlarını kullanarak partisinin tarihini de değerlendirmiştir:

Milliyetçi Hareket Partisi 50 yılda başkalaşmadan değişmeyi, özünden kopmadan gelişmeyi başarabilmiştir. (...) Gururla ifade etmek isterim ki, Milliyetçi Hareket Partisi dünyayı Türkçe okuyuşuyla, çağı Türk-İslam Ülküsü kavrayışıyla, sürekli yenilenme, sürekli kendini gözden geçirmeyle ayakta kalabilmiştir.

Bu cümlelerde görüldüğü gibi, terimleri asli anlamlarıyla kullanıldığında da bütün yan anlam veya mecazları dışarıda bırakan bir üslup ile konuşmaktadır. Parti genel başkanı olmanın yanı sıra bir düşünce akımının lideri olması dolayısıyla Bahçeli'nin teorik olarak tanımlanabilecek fikri ve tarihi analizlerini söz sanatlarına başvurmadan ifade etmeyi seçtiği belirtilmelidir. Bu gözleme dayanarak Bahçeli'nin sık sık metaforlara başvurarak oluşturduğu metinlerde tam ve doğru anlaşılma kaygısı taşıdığı söylenebilir.

4.3. MHP Meclis Grubu Toplantısındaki Konuşması

Devlet Bahçeli, 1 Aralık 2020 tarihinde partisinin TBMM Grubunun toplantısındaki konuşmasında hitabını milletvekillerine yönelik yapmıştır. Basın ve televizyon yayınları dolayısıyla da kamuoyuna seslenmiştir. Bu seslenişlerde yukarıda değinildiği biçimde "kardeş" metaforunu kullanmıştır. Türkiye dışındaki Türkleri anlatmak için ise "gönül ve kültür coğrafyalarımızda varlık ve birlik mücadelesi veren bütün kardeşlerimiz" metaforlar zincirini seçmiştir. Ayrıca konuşması, 3 Aralık Engelliler Günü vesilesiyle engelli vatandaşlara hitabında da "kardeş(ler)im" sözünü tercih ettiği görülmektedir. Bir yerde de CHP yönetimini eleştirirken bu partinin seçmenlerinden söz ederken "CHP'ye oy veren kardeşlerimiz" diyerek eleştirilerinin seçmenlere yönelik olmadığını vurgulamıştır.

Avrupa ritmik jimnastik şampiyonu olan millî takımı kutlarken Bahçeli'nin başvurduğu mecazlar arasında "başarıya kilitlenmiş bir insan", "görünü yükseklerle çevirmiş bir irade", inancımızın

cebbarlığı”, “irfanımızın cesameti”, “kalp temizliği” ve “adamlık seviyesi” göze çarpmaktadır.

Bahçeli, kadın ve çocukların maruz kaldığı “vahşet”i toplumun “yumuşak karnı” mecazıyla dile getirmiştir. Kadına yönelik şiddeti de peş peşe sıraladığı niteleme, benzetme ve metaforlar ile ortaya koymuştur:

Şiddet seli durmadan, şiddet yangını söndürülmeden, gözünü kan bürümüş psikopatların kanlı emellerine set çekilmeden kadınlarla ilgili konuşacağımız her konu eksik kalacak, her teklif ve temenni yetersiz olacaktır. Bir masuma, bir garibe, savunmasız bir insana canavarca hislerle saldırmak, insanlık haysiyetini taammüden zedelemek vandallıktır, aynı zamanda büyük bir vebaldir.

Bahçeli’nin buraya alınan iki cümlesi, üslubunun belirleyici özellikleri ortaya koymaya yarayacak birçok unsuru barındırmaktadır. ‘Şiddet seli’, ‘şiddet yangını’, ‘gözünü kan bürümüş’, ‘set çekilme’, ‘canavarca’ ve ‘vandallık’ ibareleri metaforik niteliktedir. Bahçeli’nin cümlelerinin söz sanatı araçlarını taşıyabilmesi için bileşik yapıda olduğu görülmektedir. İlk cümlede kadınlarla ilgili konuşmanın şartları “durmadan”, “söndürülmeden” ve “set çekilmeden” şeklinde tekrar tekrar ifade edilerek Bahçeli bu şarta verdiği önemi vurgularken, bu şartlar zincirinin iki yüklemi birbirine bağlaması sayesinde birbiriyle yakın ilişkili iki ayrı mesajın aktarılmasını sağlamaktadır. “(H)er konu eksik kalacak, her teklif ve temenni yetersiz olacaktır.” Son cümlecikte öznenin “teklif ve temenni” şeklinde çoğaltılması da mesaja bir genişlik boyutu daha katmaktadır. Keza ikinci cümlede bir sıfat ve mecaz zinciriyle “bir masuma, bir garibe, savunmasız bir insana” denilerek “kadın” kelimesi kullanmadan yazar, kadınlara sempati ve şefkatini de göstermiştir. Takip eden zinciri oluşturan “saldırmak” ve “zedelemek” ibareleri de bileşik cümlelerin öznesi durumundadır. Bu cümlelerin yüklemine de bir başka sıralama yer almaktadır: “vandallıktır, aynı zamanda büyük bir vebaldir”.

Bahçeli, partisinin TBMM Grubuna seslenirken diğer partilere eleştirilerine de yer vermiştir. CHP’nin yabancı merkezler tarafından yönlendirildiğini söylemek için hem ardışık ögelere hem de

farklı çağrışımları harekete geçirecek kalıp söz haline gelmiş metaforlara yer vermiştir: “CHP’nin kumaşını kesen kesmiş, tarlasını süren çoktan sürmüştür.” Bu cümlede zincirleme yüklemeler “kesmiş” ve “sürmüştür” kelimeleridir. Bu cümlede gizli özne ile bu yabancı/gizli merkezlere gönderme pekiştirilmektedir. Yabancıların kestiği “kumaş” ve sürdüğü “tarla” CHP’nin kurumsal varlığı ve siyaset tercihlerini göstermektedir. Bu iddiasını ifade ederken Bahçeli, rakip partinin üst yönetimi ile seçmen tabanı arasında ayırım koyarken de mecazi anlatımı kullanmıştır: “CHP’ye oy veren kardeşlerimiz hayal kırıklığı içindedir.”

CHP üyesi bir milletvekilinin “Türk ordusuna satılmış demesi” dolayısıyla Türk askerine bakışını ve bu sözleri değerlendirmesini de bol metafor kullanarak ortaya koymuştur:

Sınırımızda nöbetçi, gökyüzümüzde kartal, gönlümüzde şükran, dileğimizde dua, dilimizde Peygamber ocağı, tarihte muzaffer bahadırılık olan kahraman Türk askeri mi satılmıştır? Orduya satılmış demek, bedelsiz satılmışlığın, uşaklığın aleni beyanıdır.

Bu cümlelerde kullanılan metaforlar, Bahçeli’nin Türk askerine olan övgüsünü ve söz konusu şahsa öfkesini dile getirmesini pekiştirmiştir.

Bu konuşmasında Bahçeli, tarihten örnekler vererek yabancı hayranı aydınlara değindikten sonra değerlendirme yaptığı şu cümlelerde metafor zengini bir anlatımı tercih etmiştir:

Tarihin hangi devrinde olursa olsun, köküne yabancılaşan, kimliğiyle ters düşen siyaset veya aydın zevatın taş üstüne taş koyması, ufkun ötesini görebilmesi, geçmişin köklü anılarını geleceğin körpe amaçlarıyla perçinlemesi, bu suretle istiklal şerefini layık-i veçhileyle taşıması sadece ham bir hayaldir. Mukallit zihniyetler derin bir aşağılık kompleksinin yelkeniyle kendi sahillerinden, kendi limanlarından hızla uzaklaşmışlardır.

Konuşması sırasında CHP’nin siyaset biçimini eleştirirken Bahçeli’nin kullandığı bazı metaforları daha örneklemek, bu üslubun siyasal mesaj paketine katkıları daha görünür olacaktır: “Boşa kürek çekiyor”, “boşuna çırpınıyorlar”, “gözüne perde, gönlüne peçe iniyor”, “sokakları tahrik etmiş”, “Arada poşu takan, derede

mekap giyen”, “mermiyi yiyen”, “köşeleri kaybolmuş” ve “tatlı su kurnazları” bunlardan bazılarıdır.

Devlet Bahçeli, metinlerinde metaforu sadece eleştirirken değil coşku ve umutla konuşurken de kullanmaktadır:

Tarih gözlerini açtı, coğrafya uykusundan uyandı, Türklük ihtişamlı mazinin iradesiyle kutlu bir istikbalin muhteşem rotasını çizdi. Geriye çark yoktur, bu yoldan dönüş yoktur, mücadeleden taviz yoktur.

4.4. Bahçeli’nin Yazılı Açıklaması

2014 yılında HDP’nin çağrısı üzerine yaşanan “6-8 Ekim Olayları”³ ile ilgili hazırlanan iddianame ve HDP’nin kapatılması konusunda yaptığı yazılı açıklamasına, olayları “meşum odakların melun oyunları” şeklinde tanımlayarak başlamıştır. Yukarıda alıntısına yer verilen bu cümledeki tanımlama bile, olayların faillerini yazarın açığa vurma çabasıdır. Belirli isim tamlaması olan “odakların oyunları” ifadesi, “oyunları” sergileyen “odakların” bilinir olduğunu söylerken, tamlayan ve tamlanan isimlerin her ikisinin sıfatlarını da göstermeyi seçmiştir. Bahçeli’ye göre “odaklar” meşum (uğursuz) ve oyunları da melun (lanetlenmiş) niteliktedir.

Bahçeli kendisinin açığa vurduğu bu oyunları ve oynayanları metin boyunca metaforik ifadelerle görünür kılmaya çalışmaktadır. “Mızrak çuvala sığmaz” deyimini ile “ihanete çanak tutan kişi ya da kesimleri” kamuoyunun da gördüğünü dile getirmektedir. Bu kesimlerin demokrasi taleplerinin arkasına saklandığını belirtir ve bunların sığındığı demokrasinin niteliklerini gösterir: “asıl manasından koparılmış” ve “yozlaşmış ve soysuzlaşmış” demokrasi. Bu sıfatları saydıktan sonra bu odakların arzusunu bir cenaze metaforu ile anlatmaktadır: “Demokrasinin defin merasimini düzenleyen-

³ 6-8 Ekim 2014 olayları, PKK/YPG tarafından Suriye’nin kuzeyinde kanton adıyla oluşturulan özerk yönetim birimlerine karşı IŞİD tarafından yapılan saldırılar dolayısıyla Türkiye’nin birçok şehrinde yapılan destek gösterileri sırasında, terör örgütü yandaşlarının HÜDA-PAR üyeleri ve güvenlik güçleriyle girdikleri çatışmalar sonucunda 2 polis şehit olmuş, 37 kişi hayatını kaybetmiş, 326 güvenlik görevlisi ve 435 vatandaş yaralanmıştı. Bu olayları başlamasına yurt geneline yayılmasında HDP yöneticilerinin “sokağa çıkın” çağrısı yol açmıştı. (Haber, 2020)

ler". Teröristler ile onların faaliyetlerini görmezden gelenlerin demokrasiyi öldürüp gömdüklerini dile getirirken, Bahçeli demokrasiyi de ölebilen ve cenazesi kaldırılabilir bir canlıya benzetmiştir. Takip eden cümlelerde de terör örgütünü bel kemiği kırılabilir bir canlıya benzeterek hem terör örgütüne karşı tepkisini hem de devam eden terörle mücadeleye desteğini bildirmek için "kaldı ki bellerinin kırılması ise an meselesidir" demektedir.

6-8 Ekim 2014 olaylarını Bahçeli, 2010 yılı sonunda Tunus'ta başlayan Arap Baharı olaylarının devamı olarak 2013 yılındaki "Gezi Parkı şiddeti", 2015 yılında "yeşeren hendek terörü" ve 15 Temmuz 2016'da yaşanan "FETÖ işgal denemesi" ile bir bütün olarak değerlendirmektedir.

Bahçeli "PKK ile FETÖ, DEAŞ ile DHKP-C, MLKP ile THKP-C" şeklinde adlarını saydığı "kanlı terör örgütleri"nin amaçlarını savaş gereçleri ile benzeterek "aynı emellerle teçhiz edilmiş" metaforunu kullanmış ve kaynak ve emellerdeki "aynı" oluşu vurgulamıştır.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, bu olaylar dolayısıyla açılan davada sanık durumunda olan dönemin HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın sorumluluğunu vurgularken "terörist" ve "en azılılarından birisi" nitelemesini kullandıktan sonra bir benzetmeyle iddiasını güçlendirmektedir: "Şurası kesindir ki, FETÖ elebaşı Fetullah Gülen neyse terörist Demirtaş odur." Bu benzetmede Bahçeli, Demirtaş'ın ne olduğunu belirtmeden Gülen ile özdeşleştirmiş ve benzetmenin yönünü okuyucunun anlayışına bırakmıştır.

Bahçeli, HDP'nin Anayasa hükümleri uyarınca kapatılması gerektiğini söylerken de metafor kullanmıştır. Bu cümleden olarak "kukla" benzetmesi, HDP'nin terörle ilişkisini "mihmandarlık yapma" ve kapatılması gereğini "bedel ödeme" mecazlarına başvurmuştur. "PKK/KCK'nın kuklası olan HDP", "bölücülüğe mihmandarlık yapmasının bedelini" "ödemelidir".

Devlet Bahçeli, yazılı açıklamasını yaptığı günlerde farklı gerekçelerle ortaya çıkan sokak eylemlerine ilişkin uyarılarında da metaforik ifadelerle yer vermiştir: "Türkiye Cumhuriyeti sokakta

kurulmamış, sokak sokak eylem yapan görevli ajanlara rehlin bırakılmayacaktır.”

Metnin sonunda terörle mücadele çalışmalarından memnuniyet ve gelecekte iyimser beklentisini ortaya koyan Bahçeli, “Çok şükür şafak sökmüş, bölücü terörün sonu görünmüştür” cümlesinde terörün bitirilmesini “şafak sökmüş” ve “sonu görünmüş” eğretilmeleri ile dile getirmiştir.

5. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

İncelemeye alınan metinler, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli tarafından biri partiler üstü bir açık hava toplantısı, biri MHP'nin 50. yılı kutlama programı ve diğeri TBMM Grup Toplantısı olmak üzere salon toplantısında yapılmış üç konuşma ile yazılı basın açıklaması olarak belirlenmiştir. Konuşma metinlerinin de önceden yazılı olarak hazırlandığı kanaati/varsayımı dolayısıyla tümüne MHP resmî internet sayfasından erişilmiş ve doküman incelemesi yapılmıştır. Metinlerde öncelikle kelime çeşitliliği ve Bahçeli'nin kullandığı kelime hazinesinin büyüklüğü tespit edilmiştir. Bu tespit daha önce yapılmış bir araştırmanın bulgularıyla birlikte değerlendirilmiştir.

Metinlerde kullanılan metafor örnekleri tarih sırasına göre her bir metinde ayrı ayrı incelenmiştir. Bahçeli, kullandığı araçlarla Aristoteles'ten beri ikna edici sesleniş (Yörük, 2017, s. 3) anlamında kullanılan retorik (belagat) açısından söz sanatlarına başvurmayı seven bir yazar / hatip olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda gösterilenler, o metinlerdeki metaforik unsurların tamamı değil çarpıcı bulunan örneklerdir. Bahçeli'nin metinlerinde metafor örneklerine bakıldığında bilinçli olarak kullanılmış ve siyasal söyleme sağladığı katkılar dolayısıyla tercih edilmiş olduğu görülmektedir. Metaforun en genel tanımı olarak bir şeyi başka bir biçimde anlatmaktır. Bahçeli'nin metinlerinde gözlenen metaforlar, aynı zamanda isim ve sıfat tamlaması zinciri ile beraber kullanılmıştır. Bu durum, Devlet Bahçeli'nin göze çarpan bir ölçüde uzun cümleler kurmasını gerektirmektedir. Zaman zaman devrik cümlelere başvurursa da nispeten uzun cümlelerin kurallı ve özne-yüklem uyumu bakımından düzenli olması, Bahçeli'nin metaforları bilinçli olarak kullandığı

gözlemine doğrulamaktadır. Metafor, mecaz ve tamlamalar siyaset adamı Bahçeli'nin sözlerinin sanat kaygısı değil yoğun bir mesaj yükü taşıdığını söylemek mümkündür. Yukarıda incelenen metinlerde de bu durum ortaya çıkmıştır.

Metaforun doğrudan benzetmelerden farklı olarak andırma ve çağrışımlarla birlikte anlamı genişlettiği düşünülürse, tamlamalardan gelen destek sayesinde hatip dinleyicinin / okuyucunun zihninde oluşturmak istediği anlamı belirginleştirmektedir. Coşkun'un "Ayrıntılara önem veren yazar ve şairler daha fazla sıfat ve zarf kullanırlar" (Coşkun, 2010, s. 80) önermesi, Devlet Bahçeli'nin metinlerinde somut olarak gözlenmektedir. Bahçeli metinde yer verdiği kavramın veya olayın vasıflarını ortaya koymak ve bu vasıfların kaynakları ile sınırlarını göstermek için metaforu kullanmıştır. Bu durum, metinlerinde görünen haliyle bir yazar olarak Devlet Bahçeli'nin gündemine aldığı konuyla ilgili kendi konumunu ayrıntılı şekilde gösterme çabası olarak değerlendirilmelidir. Haritada belli bir noktanın koordinatı benzetmesini kullanılacak olursa, Bahçeli siyasal alanda durduğu noktayı tarif ederken sapmaya fırsat bırakmamaktadır. Türk siyasal hayatında ideolojik niteliği ile bilinen MHP'nin Genel Başkanlığı yanında Türk milliyetçiliği ideolojisinin de liderliğini yapan Devlet Bahçeli açısından olay, durum ve kavramlar hakkında siyasi duruşunu ve ideolojik değerlendirmesini tam bir netlik içinde açıklaması bir fikri tutarlılık gösterisi şeklindedir.

Bahçeli'nin siyasal söylemi ideolojik bir tutarlılık arayışı içerisindedir. Meczaz ve metaforlar tutarlılık ve ideolojik devamlılığı açığa çıkarmak açısından yardımcı söz sanatı durumundadır.

Bahçeli'nin metinlerinde tespit ettiğimiz söylemsel belirginlik, siyasal bakış açısını taraftarlarına ve rakiplerine açıkça gösteren bir lider profili çizmektedir. Duruş ve yaklaşımının keskin hatlarla tanımlı olması, ideolojik bir hareketin lideri olma gerçeğiyle uyumlu olduğu gibi, Bahçeli'nin siyaset üslubu açısından da gösterge mahiyetindedir. Devlet Bahçeli, 50. yıl kutlama konuşmasında Cumhur İttifakının kuruluşunu açıklarken ifade ettiği gibi, millî yarar açısından kendi doğruları zemininde uzlaşmacı bir lider görünümü vermektedir. Ancak siyasi ve ideolojik duruşunu nokta nokta

belirlemiş bir lider olarak “pazarlık payı” bırakmamış bir müzakereci gibidir.

Bahçeli, sözlerinde kullandığı benzetme ve eğretilmelerle ele aldığı konuya gözle görünür bir figür kazandırmakta ve soyut kavramları fiziksel bir varlık, şekil veya somutluk ile mesajına taşımaktadır. Grup konuşmasında kadına karşı şiddet konusu üzerine söylediği

Kılı kırk yaran tarihi ve tecrübi aklın yol göstericiliğinde diyebiliriz ki, kadınların yok sayıldığı, görmezden gelindiği, geri plana itildiği, şiddete maruz bırakıldığı toplumların medeniliğinden, gelişmişliğinden, hatta insani değerlerinden bahsetmek mümkün ve muhtemel bir hal özeti değildir.

cümlesinde metaforların birden çok işlevine örnekler bulunmaktadır. Başta sıfat ve isim tamlaması ile soyut kavram olarak “akıl” resmedilmektedir. Söz konusu edilen “akıl” kavramı gösterilirken “kılı kırk yaran” metaforu sayesinde Bahçeli’nin mesaj konusunu en ince ayrıntısına kadar incelediği ve “yol göstericilik” metaforuyla da “akıl” sayesinde mesaj içeriğini belirlediği dile getirilmektedir. Henüz mesajını açıklamadan, Bahçeli’nin tarihi birikimi ve deneysel tecrübeyi esas alarak bütün ayrıntıları göz önünde tutan “akıl” ile konuştuğu vurgulanmaktadır. Kadınlara yönelik olumsuz tutum ve davranışları örneklendirerek kadına karşı şiddetin sadece kaba kuvvet olmadığını vurgulamaktadır. Kadına karşı olumsuz davranışların tekil bir sorun olmayıp toplumun bütününe ilgilendiren niteliğini “toplumların medeniliğinden, gelişmişliğinden, hatta insani değerlerinden” derken ortaya koymaktadır. Cümlenin sonunda da yaptığı bir başka sıralama “mümkün ve muhtemel (...) değildir” ibaresi ile mantıksal olarak hem imkanı hem de ihtimali ortadan kaldırarak kadının toplumsal değerine ilişkin mesajını netleştirmektedir.

Devlet Bahçeli, bir siyasal lider olarak yöneticisi olduğu siyasal partinin temsilcisi ve sözcüsüdür. Bu rol ve statü onu bireysel varlığının dışına çıkarmaktadır. Doğrudan doğruya parti tüzel kişiliğini ve partisinin değer, düşünce ve tutumunu temsil etmesi, bütün siyasal liderler gibi söyleminde kendisini göstermektedir. Bahçeli’nin metinlerinde metaforlara yüklediği bir görev de bu noktada

ortaya çıkmaktadır. Devlet Bahçeli, durum, olay, düşünce veya tutuma işaret eden kavramlarla ilişkilendirdiği değer yargılarını metaforlar aracılığıyla siyasal mesaj haline getirmektedir. Yazılı açıklamalarında kullandığı ve yukarıda incelenen "meşum odakların melun oyunları" tamlaması, değer yargılarının siyasal mesajın odağı haline dönüşmesinin belirgin bir örneğini oluşturmaktadır.

Bahçeli'nin konuşma biçimini ve üslubunu incelediğimizde seçtiği benzetme ve mecazlar, metaforlar ve alıntı yaptığı yazar ve ozanlar dikkate alındığında ulaşılan şu sonucu da belirtmek gereklidir. Bahçeli, içinden çıktığı toplumun kültür kodlarına vakıf ve sürdürmeye istekli bir dil ve üslubu tercih ve milliyetçi bir lider olarak millî kültür mirasını temsil etmektedir. Bu kodlara gönderme yapan Bahçeli, siyasal tercihleri ile birlikte siyasal pazarlamanın ürün sunucusu olarak halka "içlerinden biri" olarak seslenmektedir. Bu durum hatip Bahçeli'nin geleneksel sözlü kültür çizgisinde bir anlatıcı rolünü bilinçli şekilde seçtiği izlenimi vermektedir.

Metaforlar dolayısıyla Bahçeli'nin siyasal dilinde sergilenen üslubu ve anlaşılma isteği gözlemine, aktif siyasetin öncesindeki mesleğiyle birlikte de değerlendirmek yerinde olacaktır. Siyasete girdiği 1987 yılına kadar üniversite öğretim elemanı olan Bahçeli, çevresi tarafından "Devlet Hoca" olarak adlandırılmaktadır. Bahçeli siyaset kürsüsünden konuşurken de, bir öğretmen gibi dinleyicilere ilk defa duydukları bir konuyu öğretmeye yönelik bir anlatım sergilemektedir. Anlaşılma ve öğretme kaygısı, Bahçeli'nin temsil ettiği görüşlerin gerekçelerini, kaynakları ve sonuçlarını da metinlerine yansıtmasına yol açmaktadır.

Yazıları ve konuşmalarında anlatımını süsleyen ve anlaşılmasını kolaylaştıran metaforları kullanmayı seven Bahçeli'nin kelimelerin doğrudan birinci anlamları ile mecazsız, imasız ve benzetmesiz bir üslupla kurduğu cümleleri ile ilgili şu gözlemler de belirtilmelidir: Bahçeli, Jimnastik Millî Takımının Avrupa Şampiyonu olması gibi somut bir olgudan söz ettiği durumlarda ek açıklamalar ve tanımlamalara başvurmadan konuşmaktadır. Bahçeli bir fikir hareketinin lideri ve bir düşünür olarak konuşurken yani fikri veya tarihi analizlerini açıklarken de söz sanatlarına başvurmadan doğ-

rudan doğruya kelimeleri yaygın birincil anlamlarıyla kullanmaktadır. Bu durumlarda daha kısa cümleler kurduğu da göze çarpmaktadır.

Son olarak Bahçeli’nin siyasal söylemde başvurduğu üslup özellikleri ve metaforları kullanması bilinçli olarak bir tercih sonucudur. Bahçeli bir genel başkan olması hasebiyle aynı zamanda bir propaganda sunucusudur. Bourdieu’nün “dilsel takas ekonomisi” (Ökonomie des sprachlichen Tausches) diye adlandırdığı pazara (Schröer, 2002, s. 41) söylem üretimi yapmaktadır. Bahçeli’nin konuşmalarındaki sıralamalı benzetmeler, nitelemeler ve eylemler ile bunların taşıyıcısı olan sözlerin çeşitliliği dinleyicilere sunduğu ürünün ambalajı durumundadır. Dilsel takas piyasasında Bahçeli, doğru ve eksiksiz anlaşılabilirlik ile fiyatlandığı söylemlerini sözlü kültür geleneğinin anlatıcısı rolüyle söz sanatlarıyla bezeli anlatımı üzerinden sergilemektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin siyasal dili ve geliştirdiği söylemler, farklı tarihlerde ve nitelikleri farklı toplantılarda yapılmış üç konuşma metni ile bir yazılı basın açıklaması incelenmiştir. Bu inceleme söylem analizi yaklaşımı ile metni anlama ve yorumlama çabası ile gerçekleştirilirken, temel soru olarak konuşmacının kullandığı üslup unsurları ve özellikle metaforların tespiti ve siyasal söyleme katkıları tartışılmıştır.

Bahçeli’nin aktif siyasetten önceki mesleği ile bağlantılı “Hoca” olarak nitelenmesini haklı çıkaracak bir tanımlayıcı hatip olduğu görülmektedir. Tanımlayıcı konuşma, tarafımızdan hatibin muhataplarına siyasal mesajı doğru şekilde aktarma isteğine bağlı bir tercih olarak görülmektedir. Ayrıca bu tanımlayıcılıkta, doğrudan ifade yanı sıra mecaz, benzetme, andırma ve yinelemelerle Bahçeli’nin süslü bir anlatım üslubu kullandığı tespit edilmiştir. Bu özellikleri dolayısıyla Bahçeli, geleneksel sözlü kültürdeki anlatıcı, ozan veya ata figürü ile özdeşleşmektedir. Bu özdeşlik de taraftarlarınca kendisine Bilge Lider unvanı verilmesinin olgusal dayanağını oluşturmaktadır.

Bahçeli'nin söylemlerindeki metaforik üslup araçlarını, şiirsellik ya da edebi bir kaygıdan çok anlaşılma isteğiyle kullandığı gözlemi, taraftarlarına ve rakiplerine karşı çizgileri belirgin, pazarlık yapmayan bir lider olarak sergilediği siyasal tutumla da örtüşmektedir. Bahçeli'nin Cumhuriyet İttifakı işbirliğini sürekli olarak bir koalisyon ve pazarlık zemini olarak görmediğini ifade etmesi bunun belirgin bir örneğidir.

Kullandığı metaforlar, alıntılar yaptığı fikir ve düşünce adamları ve başvurduğu kalıp söz ve deyimler ile Bahçeli'nin Türk kültürünü siyasal dile taşıdığını söylemek mümkündür.

Bahçeli'nin zengin bir metafor listesini siyasal metinlere yerleştirirken, muhataplarını düşüncenin yanı sıra duygusal olarak da kuşatma maksadını güttüğü söylenebilir. Bu zaman zaman "biz" ve "öteki" ayrıştırması ile karıştırılabilen bir kitleyle duygudaşlık kurma tercihini içermektedir.

Bahçeli'nin analiz edilen konuşma metinleri ile yazılı açıklamanın metaforik unsurların kullanılması bakımından belirgin bir farklılık göstermemektedir. Konuşmalarını da yazılı metne bağlı olarak yaptığı bilinen Bahçeli'nin siyasal söyleminde benzetme, mecaz, yan anlam veya ironi gibi doğal dilin sunduğu araçları bilerek ve tercih ederek kullandığı söylenebilir.

Son olarak Bahçeli'nin ideolojik, felsefi ve tarihi konuları bir fikir adamı olarak ele alırken kurduğu cümlelerde, kelimeleri birincil anlamlarında kullandığı ve üslup süslerine başvurmadan kendisini ifade ettiği gözlenmektedir.

KAYNAKÇA

- Al Jazeera. (2016). "Yenikapı ruhu". <http://www.aljazeera.com.tr/haber/yenikapı-ruhu>. (13.02.2021)
- Ayık, H. (2009). "Düşünceden Dile Felsefe ve Metafor". *Milel ve Nihal*. 6(1): 55-73.
- Bahçeli, D. (2016). "Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet BAHÇELİ'nin, Yenikapı'da düzenlenen 'Demokrasi ve Şehitler Mitingi'nde yapmış oldukları konuşma".

http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4120/index.html. (17.01.2021).

- Bahçeli, D. (2019). "Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin Partimizin Kuruluşunun 50.Yılı Münasebetiyle Adana'da Düzenlenen Kutlama Programında Yapmış Oldukları Konuşma". http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4507/index.html. (17.01.2021).
- Bahçeli, D. (2020). "Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, TBMM Grup Toplantısında yapmış oldukları konuşma". http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4741/index.html. (17.01.2021).
- Bahçeli, D. (2021). "Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin, '6-8 Ekim Olaylarıyla İlgili Hazırlanan İddianame ve HDP'nin Kapatılmasıyla' ilgili yaptıkları yazılı basın açıklaması". http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4752/index.html. (17.01.2021).
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Coşkun, M. (2010). "Üslûp Çalışmaları Üzerine". Ed. Hatice Aynur vd. *Nesrin İnşası: Düzyazıda Dil, Üslup ve Türler*. İstanbul: Turkuaz Yayınları:72-83.
- Çakmak, M. (2018). "Türkiye'de çevre kavramı Bağlamında Yapılan Metafor Çalışmalarının İçerik Analizi". *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 12(25): 172-198.
- Gültekin, B. ve Gültekin, T. (2019). *Siyasal İletişimde Devlet Bahçeli Modeli ve Bilge Liderlik*. İzmir: Berikan Yayınevi.
- Güngör, S. (2014). "Türk Siyasetinde Dil Kullanımı: Siyasi Parti Liderlerinin TBMM Grup Konuşmalarında Siyasal Söylem Analizi". *Yasama Dergisi*. (26): 65-88.
- Gür, T. (2013). Post-Modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 5(1), 185-202.

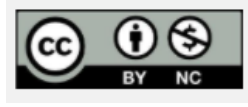
- Kantar, G. (2016). Türk Siyasetinde Politik Dil Kullanımı: Binali Yıldırım, Kemal Kılıçdaroğlu ve Devlet Bahçeli'nin; 7 Ağustos 2016 "Demokrasi ve Şehitler Mitingi" Söylemlerinin İçerik Analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Bahar(2), 184-213.
- Keklik, N. (1990). *Felsefede Metafor*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Mataforlar Hayat, Anlam ve Dil*. Çev. Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: Paradigma.
- Möckel, C. (1998). "<Leben> als Quell symbolischer Formen". *Logos Zeitschrift für systematische Philosophie*, Neue Folge band 5(4): 355-386.
- Saussure, F. d. (1985). *Genel Dilbilim Dersleri*. Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Schröer, N. (2002). "Was heißt hier 'Sprechen'?" *Österreichische Zeitschrift für Soziologie*, 27(3): 37-52.
- TDK. (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- TRT Haber. (2020). "6-8 Ekim olaylarında neler yaşandı?" <https://www.trthaber.com/haber/gundem/6-8-ekimin-faillerine-operasyon-82-gozalti-karari-518531.html>. (15.02.2021)
- Yörük, A. (2017). *Aristoteles Retoriğindeki Metafor Kavramına Getirilen Eleştiriler*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ETİK: Bu makale, araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

ETHIC: This article has been prepared in accordance with research and publication ethics.

ÇIKAR ÇATIŞMASI VE FİNANSAL KATKI BEYANI: Çalışmamın tarafsızlığı ile ilgili bilinmesi gereken bir mali katkı veya diğer çıkar çatışma ihtimali (potansiyeli) ve ilişki alanı yoktur.

CONFLICT OF INTEREST AND FINANCIAL CONTRIBUTION DECLARATION: There is no financial contribution or other potential conflict of interest that needs to be known about the impartiality of my work, and no field of relationship.



Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.